Савченко З. В.,
науковий співробітник Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЕЛЕКТРОННИХ НАУКОВО-ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ

Одним із перспективних способів інформаційного забезпечення науки й освіти є використання електронних бібліотек. Сучасні бібліотеки одночасно із сховищами паперових документів створюють, формують і пропонують для користувачів бази нових електронних ресурсів. На відміну від традиційних бібліотечних фондів, електронні ресурси створюються значно швидше. Електронна бібліотека в загальному розумінні — це інформаційна система, яка надійно накопичує, зберігає й ефективно використовує різні колекції електронних документів як інформаційних ресурсів, які доступні для користувача у зручному вигляді через глобальні мережі передавання даних; це ресурс, де користувач знаходить не тільки те, що складає фонд даного сховища ЕБ, але й має змогу миттєво отримати будь-яку інформацію з будь-якої ЕБ світу [1].

Активний розвиток робіт зі створення ЕБ та інформаційних ресурсів сприяє створенню ефективної інфраструктури для підтримки наукових досліджень та інших сфер наукової діяльності. Актуальне значення мають розробки нових інформаційних технологій. Водночас найважливішим завданням для практичної реалізації зі створення електронних бібліотек є повноцінне використання можливостей уже існуючих перспективних технологій.

Одним з ефективних засобів підтримки інформаційного забезпечення наукових досліджень є використання автоматизованих бібліотечних систем. У цьому аспекті актуальною є проблема створення в наукових організаціях електронних бібліотек (ЕБ) [2, 3]. Вони значно підвищують рівень надання науковим фахівцям інформаційних послуг, а саме:

– забезпечують швидкий та ефективний доступ до існуючих на даний час ЕІР у мережі Інтернет, насамперед до бібліотек та періодичних видань, а також до зарубіжних електронних ресурсів;

– забезпечують якісно новий рівень задоволення інформаційних потреб науковців завдяки використанню новітніх бібліотечно-інформаційних технологій (кількість доступних інформаційних джерел, ступінь їх релевантності, актуальність, повнота й оперативність отримання цих ресурсів).

Розглядаючи науково-освітні інформаційні електронні ресурси, їх формування та використання; класифікацію за типом, цільовим призначенням, рубрикацією та іншими показниками, було враховано вимоги та особливості рубрикації ІР згідно ГОСТ Р 52653-2006, ГОСТ Р 52657-2006 та ГОСТ 7.83 [5]. У статті подаються дослідження наукових ЕІР, цільовими користувачами яких будуть науковці, аспіранти, професорсько-викладацький склад та студенти ВНЗ, інститутів післядипломної освіти та зацікавлені користувачі науково-освітніми ресурсами. Для розробки опису електронного ресурсу поряд з розробкою типології важливим є визначення статусу документа, тобто положення в системі ресурсів, яке визначається певними ознаками і встановлює співвідношення з іншими ресурсами або матеріальними об'єктами [2].

На основі дослідження наукових видань та проведеного аналізу щодо засобів формування та забезпечення ІР ЕБ [4], доцільно виділити такі основні: форматне забезпечення; лінгвістичне забезпечення ЕБ (використання класифікаційних схем, засобів морфологічного аналізу та граматичної нормалізації лексики) та програмне забезпечення.

ЕБ ВНЗ вбачають доцільним використовувати для створення програмних засобів нову двокомпонентну схему, що раціонально має дві групи пакетів прикладних програм, орієнтованих на автоматизацію внутрішніх технологічних процесів у бібліотеках та підтримку Інтернет-технологій.

Характерною особливістю сучасної системи освіти та науки є поширення серед науковців та освітян таких Інтернет ресурсів, як [6]: матеріали

телеконференцій, дискусійних груп, форумів, наукових праць, окремих авторських публікацій і персональних сторінок тощо, що потребує уваги бібліотечних фахівців для подальшої їх систематизації і поширення.
Можливість використання ЕІР мають стратегічне значення для розвитку освітнього та наукового потенціалу, забезпечення наукових досліджень на новому рівні та потреб сучасних ВНЗ у нових формах навчання. До уваги науковців, професорсько-викладацького складу та студентів пропонуються електронні бази даних, енциклопедії, електронні інформаційні ресурси з усіх питань новітніх досліджень та досягнень сучасної науки,які стають надбанням електронних бібліотек.
Найбільш перспективним способом інформаційного забезпечення науки й освіти є використання електронних бібліотек. Із наведених у статті результатів дослідження пропонується для створення наукової ЕБ НАПН України скористатися структурою, класифікацією та видами науково-освітніх ЕІР. Проте вибір істотно залежать від інформаційних технологій, які використовуються в побудові конкретної ЕБ. Доцільно скористатися матеріалами дослідження за результатами досвіду роботи наукових ЕБ у формуванні, збереженні та використанні ЕІР, врахувати проблеми та перешкоди в раціональному їх використанні.
Перспективами подальшого розвитку робіт зі створення та поширення наукових ЕІР є необхідність ефективної кооперації усіх установ, які займаються створенням цих ресурсів та інформаційних систем — мережу академічних інститутів і науково-дослідних підрозділів, наукових установ, ВНЗ, інформаційних центрів, бібліотек, архівів, — призначених для формування, збереження та надання вільного доступу до науково-освітніх ІР електронних бібліотек.
Актуальним є розвиток міжнародного партнерства у сфері формування науково-освітнього простору між університетськими ЕБ країн, що приєдналися до Болонського процесу.
Список використаних джерел:
1. Антоненко І., Баркова О. В. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: Історія питання, термінологія, форматне забезпечення / І. Антоненко, О. Баркова – Національна бібліотека України ім. В. Вернадського, Київ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sasl.at.ua/publ/8-1-0-44. – Заголовок з екрана.
2. Бабенко В. О., Бабіна Т.В., Габзовська О. Б., Савицький А. Й. Структура інформаційних ресурсів типової електронної бібліотеки ВНЗ / В. О. Бабенко, Т. В. Бабіна, О. Б. Габзовська, А. Й. Савицький. — Інформаційні технології в освіті, Національний технічний університет України «КПІ». – К. 2007: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/itvo/2009_4/articles/49-53.pdf . – Заголовок з екрана.
3. Резніченко В. А. Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси / В. А. Резніченко, О. В. Захарова, Е. Г. Захарова – Проблеми програмування. – К., 2005. – №4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/itvo/2009_4/articles/49-53.pdf. – Заголовок з екрана.
4. Самохіна Н. Ф. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – К., 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua. – Заголовок з екрана.
5. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Освітні інтернет портали Федерального рівня РФ. Рубрикація інформаційних ресурсів. ГОСТ Р 52653 - 2006, ГОСТ Р 52657-2006, ІУС № 1 2008р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ifap.ru/library/gost/526572006.pdf. —– Заголовок з екрана.
6. Ониксимова Л. Т. Електронні інформаційні ресурси і послуги наукової бібліотеки УАБС НБУ: проблеми становлення і розвитку/ Л. Т. Ониксимова – бібліотека Української академії банківської справи НБУ – м. Суми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.informatio.org.ua/DOCUMENTS/i2005/reports/Oniksimova.pdf. – Заголовок з екрана.